

Sosiaali- ja terveysministeriö
Kirjaamo
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN AVUSTUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNNAN LAUSUNTO SELVITYSHENKILÖN RAPORTTIIN SOSIAALI- JA TERVEYSALAN JÄRJESTÖJEN AVUSTUSTOIMINNAN EDELLYTYKSISTÄ JA LINJAUKSISTA

Sosiaali- ja terveysministeriön avustusasioden neuvottelukunta on ministeriön osallisuusrakenne, jonka lakiin perustuvana tehtävänä on antaa sosiaali- ja terveysministeriölle lausuntoja avustustoiminnan yleisistä linjauksista ja strategisista suuntaviivoista sekä kehittää ja arvioida avustuspoliittikkaa ja järjestötoimintaa.

Neuvottelukunta kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto selvityshenkilö Mika Pyykön raporttiin sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustustoiminnan edellytyksistä ja linjauksesta.

Neuvottelukunta pitää myös tärkeänä, että lausuntomahdollisuus on avattu kaikille halukkaille tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveysjärjestöjen tulevilla avustusleikkauksilla on potentiaalisesti erittäin suuri vaikutus suomalaiseen kansalaisyhteiskuntaan.

Tiivistelmä neuvottelukunnan näkemyksistä:

- *Valtionavustusleikkausten valmistelun lähtökohtana tulisi olla hallittu sopeutuminen, joka aiheuttaa mahdollisimman vähän vaurioita järjestöjen perustoimintaan. Erilaisten leikkausvaihtoehtojen hyvinvointi- ja kansalaisyhteiskuntavaikutukset on tärkeää arvioida huolella ja laajapohjaisesti.*
- *Leikkauksia koskevat linjaukset on valmisteltava viipymättä, jotta STEA ja avustuksensaajat pystyvät valmistautumaan niihin. Valmistelu on tehtävä avoimesti ja vuorovaikutuksessa avustuksensaajien kanssa. Avustuksensaajalla on oltava mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten leikkaukset kohdentuvat omassa avustuskokonaisuudessa.*
- *Neuvottelukunta tukee selvityksen ehdotuksia hallinnollisen taakan keventämisestä ja lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamisesta kaikille sote-järjestöille tehtäviin lahjoituksiin. Hallinnollisen taakan keventämiseksi, sopeutumisen mahdollistamiseksi ja*

toiminnan vaikuttavan suuntaamisen tehostamiseksi yleisavustuspainotusta on tarpeen olennaisesti vahvistaa.

- *Ehdotettu A-vaihtoehto sellaisenaan ei ole realistinen toteutettavaksi ja yleisellä tasolla kuvattu B-vaihtoehto edellyttäisi syventämistä. Neuvottelukunta tekee lausunnossaan ehdotuksen vaihtoehdon C-valmistelun pohjaksi. Vaihtoehtoon sisältyy elementtejä molemmista selvityksen ehdotuksista.*

Taustaa

Suomalainen valtionavustusjärjestelmä on ollut merkittävä sosiaalinen innovaatio, jolla on mahdollistettu kansalaisjärjestökentän elinvoimaisuutta ja sen vaikuttavaa toimintaa. Rahoituksella ei ole ostettu järjestöiltä palveluita vaan mahdollistettu kansalaisjärjestöjen aktiivista vastuunottoa väestön hyvinvoinnista ja terveydestä, ja siihen liittyvää eri väestöryhmien äänen esille nostamista, vaikuttamista ja kehittämistyötä. Sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat olleet keskeinen osa kansalaisyhteiskuntaa ja demokratiaa, kokonaisturvallisuutta ja resilienssin rakentumista. Tämän monimuotoisen roolin vaaliminen on tärkeää kasautuvien globaalien ja kansallistenkin kriisien olosuhteissa.

Julkinen rahoitus tuottaa väistämättä ohjaavan elementin julkisen vallan ja avustusta saavien järjestöjen välille. Julkisten varojen vastuullisen käytön edellyttämä ohjaus on tärkeää toteuttaa niin, että kansalaisjärjestöjen riittävä riippumattomuus ja etäisyys julkisen vallan ohjauksesta säilyy. Valtion budjettirahoitukseen siirtyminen on herättänyt huolta julkisen vallan ja kansalaisyhteiskunnan suhteen muuttumisesta. Valtionavustusten rahapelikytköstä purettaessa parlamentaariseen yhteisymmärrysmuistioon kirjattiin sen selvittäminen, miten järjestöjen autonomia toteutuu uudessa lainsäädäntökehikossa.

Valtiontalouden säästöpainotukset ovat johtamassa rajuihin muutoksiin sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnassa. Kolmanneksen leikkaustaso inflaatiovuosien jälkeen merkitsee suurta murrosta sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kykyyn vahvistaa terveyttä ja hyvinvointia Suomessa, mutta myös siihen, millainen kansalaisjärjestökenttä Suomessa tulevaisuudessa on.

Olisi tärkeää, että sosiaali- ja terveysjärjestöille kohdennettujen valtionavustusleikkausten tasoa voitaisiin vielä arvioida uudelleen peilaten niihin vaikutuksiin, joilla ennaltaehkäisyyn ja matalan kynnyksen tukeen liittyvillä leikkauksilla on väestön hyvinvointiin ja esimerkiksi hyvinvointialueiden kustannuspaineisiin. Leikkausten tasosta riippumatta on tärkeää huolehtia, että sopeutuminen laskeviin avustustasoihin on mahdollisimman hallittua ja tuottaa kansalaisjärjestöjen työhön mahdollisimman vähän vahinkoa.

Tämä edellyttää, että erilaisten leikkausvaihtoehtojen hyvinvointi- ja kansalaisyhteiskunta-vaikutukset arvioidaan huolella ja laajapohjaisesti. On myös tärkeää, että kansalaisjärjestökenttä itse on keskeisessä asemassa määrittämässä muutoksen suuntaa ja sopeutumista leikkautuviin avustustasoihin koko sote-järjestökentässä ja sen eri sektoreilla, ja että viime kädessä kullakin järjestöllä on mahdollisimman suuri liikkumavara oman toimintansa sopeuttamiseen.

Osana kansalaisyhteiskuntavaikutusten arviointia on tärkeää arvioida muiden muassa muutosten vaikutukset vapaaehtoistoimintaan ja sen vahvistamiseen. Tämä näkökulma on keskeinen myös valtioneuvoston periaatepäätöksenä 2024 annetussa

kansalaisjärjestöstrategiassa, jonka päämääränä on, että vapaaehtoistoimintaan osallistuminen ja vapaaehtoistoiminnan merkitys kasvavat.

Yleisiä havaintoja raporttiin

Laki sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta toteaa:

”Valtionavustusta voidaan myöntää laajasti sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Avustettavan toiminnan tulee osaltaan tukea ihmisten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja perusoikeuksien toteutumista.”

Selvityshenkilön raportissa keskiöön nousee terveyden ja hyvinvoinnin vaikuttava edistäminen, mutta selvitys ei käsittele avustustoimintaan yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja perusoikeuksien näkökulmasta. Raportissa jää sivuun myös järjestöjen merkitys esim. demokratian, kansalaisten oman toiminnan, varautumisen, yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja yhteiskuntarauhan toimijoina.

Ongelmalliseksi lausumisen tekee se, että monia menettelytapojen muuttamiseen liittyviä ehdotuksia ei taustoiteta tai perustella. Tämän vuoksi on vaikeaa ottaa kantaa siihen, johtaisiko ehdotettu toimenpide toivottuun tavoitteeseen.

Selvityshenkilö tekee raportissaan kaksi ehdotusta avustustoiminnan kehittämiseksi, Näistä vaihtoehto B ottaa yleisellä tasolla kantaa siihen, millaiset näkökulmat 2026–2027 avustusleikkauksia valmisteltaessa tulisi ottaa huomioon. Vaihtoehdon linjaukset ovat otsikkotasolla, joten ne eivät vielä konkreettisesti evästä leikkauslinjauksia tai avustuksensaajan sopeutumista siihen.

Yksityiskohtaisemmin esitelty vaihtoehto A puolestaan on avustusjärjestelmän reformi, jonka valmistelun läpivieminen olisi useampivuotinen prosessi.

Avustusasioiden neuvottelukunta pitää tärkeänä, että avustusleikkauksia koskevat linjaukset valmistellaan viipymättä, jotta STEA ja järjestöt omassa valmistautumisessaan pystyvät ottamaan ne huomioon. Neuvottelukunnan lakiin kirjattu tehtävä on ottaa kantaa strategisiin linjauksiin ja kehittää avustustoimintaa. Tämän tehtävänsä puitteissa neuvottelukunta on valmis tukemaan linjausten valmistelua omalla asiantuntemuksellaan ja ottamaan myös vastuuta tähän liittyvästä kehittämisestä. Osana lausuntoaan neuvottelukunta tekee ehdotuksen vaihtoehto C:stä, jolla tasoleikkauksia olisi mahdollista lähestyä.

Selvityshenkilön ehdotukset molempiin esitettyihin vaihtoehtoihin A ja B

Selvityshenkilön kriittiseen tarkasteluun esille nostamat avustuskohteet

Neuvottelukunta katsoo, että selvityshenkilö nostaa perusteltuja huomioita avustuskohteista, joita tulee tarkastella kriittisesti jatkossa:

- julkisen järjestämävastuulle kuuluvat tai ns. rajapintakohteet
- selkeästi päällekkäiset kohteet
- kohteet, joissa valtionavustus ei ole tosiasiallisesti tarpeellinen
- kohteet, jotka ovat tosiasiallisesti ristiriidassa avustustoimintaa ohjaavan lainsäädännön tai STEAn strategian kanssa.

Neuvottelukunta pitää tärkeänä, kun linjauksia suoraan julkisen vastuulle tai harmaalla vyöhykkeellä olevien toimintojen osalta tehdään, toiminnan vastuut ja rahoitus määritellään selkeästi, ja toiminnoille osoitetaan korvaava rahoitus niiltä osin, kun kyseessä on esimerkiksi jonkin väestöryhmän lakisääteinen oikeus palveluun tai yhteiskunnan kannalta muuten välttämätön tai tarkoituksenmukainen toiminto.

Päällekkäisten kohteiden tai toimintojen osalta on hyvä huomata, että järjestöissä on jo tehty ja on käynnissä paljon yhteistyön tiivistämistä. Tunnistettaviin päällekkäisiin toimintoihin ratkaisut on tärkeää etsiä yhteistyössä järjestöjen kanssa. SOSTE:n vuonna 2024 toteuttaman kyselyn perusteella järjestöissä on laajasti valmiuksia tarkastella yhteistyö- ja yhdistymismahdollisuuksia silloin kun se edesauttaa järjestöä toteuttamaan toimintansa tarkoitusta.

Vaikuttavuusperustaisuus

Selvityshenkilö tuo raportissaan vahvasti esille avustamistoiminnan vaikuttavuusperustaisuutta ja mm. vaikuttavuusinvestointien SIB-mallia. Vaikuttavuus- ja vaikuttavuusinvestointiajattelu on tärkeä ajatuskehikko tekemään ymmärrettäväksi erilaisten toimien merkitystä ja tukee osaltaan hyvinvointitalousajattelua, jossa Suomi on ollut eturivin maita. Käytännössä vaikuttavuusinvestointimallit kuitenkin törmäävät siihen, että monimutkaisissa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden ilmiöissä eri toimijoiden ja toimintojen vaikuttavuutta on harvoin käytännössä mahdollista eristää, ja niiden osoittaminen edellyttäisi vähintäänkin syvällistä akateemista tutkimusta.

Vaikuttavuuden ostaminen ei myöskään vastaa tämän päivän yhteiskunnan muutosnopeutta. Vuosiksi etukäteen kiinnitetyt tavoitteet ja niiden saavuttamiseksi suunniteltu toiminta eivät mahdollista toiminnan ketterää suuntaamista muuttuvaan toimintaympäristöön.

Toiminnan vaikuttavuus on neuvottelukunnan näkemyksen mukaan tärkeä yhteinen tavoite järjestöille ja toiminnan rahoittajille, mutta vaikuttavuus itsessään on valtionaputoiminnassa havaittu ongelmalliseksi arviointikohteeksi. Tämän vuoksi esimerkiksi STEAn avustusprosesseissa arvioidaan avustetun toiminnan tuloksia ja vaikutuksia vaikuttavuuden sijaan. STEAn raportointikäytännöt myös erottuvat jo nyt muiden järjestösektoreiden valtionavustusprosesseista, joissa vaatimukset toiminnan tuloksellisuuden ja vaikutusten osoittamiseksi ovat olennaisesti vähäisemmät.

Vaikka vaikuttavuusperustaisuus ei neuvottelukunnan näkemyksen mukaan tuota tarkoituksenmukaista teknistä kehystä valtionavustustoimintaan, neuvottelukunta pitää tärkeänä, että eri toimien vaikuttavuudesta sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä käydään yhteiskunnallista keskustelua ja mahdollistetaan tämän alueen akateemista tutkimusta.

Hallinnollisen taakan keventäminen

Resurssien vähetessä ja toimintaa tehostettaessa hallinnollisen taakan keventäminen on erityisen tärkeää. Ilman siihen liittyviä toimia leikkautuvat avustukset ovat kokonaisuudessaan pois järjestöjen perustehtävästä hallinnon työpanoksen säilyessä ennallaan. Näillä toimilla voidaan myös lisätä järjestöjen liikkumavaraa toiminnan suuntaamisessa toimintaympäristön ja kohderyhmän muuttuvissa tarpeissa, ja sitä kautta sekä tehostaa toimintaa että myös vahvistaa järjestöjen riittävää riippumattomuutta julkisen vallan ohjauksesta.

Avustusasioiden neuvottelukunta tukee selvityshenkilön sivulle 47 kirjattuja ehdotuksia

- AY, AK ja C-avustusten päättämisestä kolmeksi vuodeksi kerrallaan, huomioiden valtion vuosittaiseen talousarvioon liittyvä ehdollisuus,
- avustuksen saajan itsenäisyyttä tehdä muutoksia myönnetyn avustuksen sisällä toiminnan tavoitteen, käyttötarkoituksen ja talousarvion puitteissa
- tuloksellisuus- ja vuosiselvitysten yhdistämisestä, ja tiedonkeruujakson kaksivuotisuudesta
- erillisen tilintarkastusraportin euromääräisen rajan nostamisesta 500 000 euroon.

Neuvottelukunta on aikaisemmin esittänyt myös muita keinoja hallinnollisen taakan keventämiseen. Niistä keskeisin on yleisavustuspainotuksen lisääminen, mikä sisältyy myös hallituksen kehysriihen 2024 päätöksiin.

Yleisavustuksia koskevat linjaukset

Neuvottelukunta ei pidä selkeänä kirjausta siitä, että saajan tulee kyetä osoittamaan yleisavustuksen käytön merkitys kohdennetulla avustuksella toteutettavan toiminnan mahdollistamisessa. Neuvottelukunta pitää sinänsä kannatettavana, että yleisavustuksen merkitystä ja tasoa arvioidaan suhteessa järjestön toiminnan kokonaisuuteen eikä niistä erillisenä avustuksena. Tarkasteltavana tulisi tällöin olla avustuksen saajan yleishyödyllisen toiminnan kokonaisuus rahoituslähteestä riippumatta, ei yksinomaan STEA-avusteinen kokonaisuus.

Yleisavustus tulee nähdä järjestön ydinrahoituksena, johon voi kiinnittyä muuta STEA-rahoitteista toimintaa, muilla valtionavustuksilla sekä kuntien ja hyvinvointialueiden rahoituksella tapahtuvaa toimintaa, EU-rahoitteista toimintaa sekä järjestön omilla varainhankinnan tuotoilla rahoitettavaa toimintaa. Ehdotus, että yleisavustus voisi olla korkeintaan 25 prosenttia avustuksen AK-avustusten yhteissummasta ei tue rahoituspohjan monipuolistamista, jossa yleisavustus on tärkeä infrastruktuuriraha kiinnittämään yhteen eri rahoituslähteistä rahoitettavan toiminnan kokonaisuus. Neuvottelukunta näkee, että tämänkaltaista prosenttirajaa ei ole tarkoituksenmukaista asettaa.

Hallinnollisen taakan keventämisen sekä toiminnan ketterän suuntaamisen ja sopeuttamisen mahdollistamiseksi avustusasioiden neuvottelukunta päinvastoin lisäisi yleisavustusten painoarvoa merkittävästi, kuten myös esimerkiksi hallituksen 2024 kehysriihessä ja valtioneuvoston periaatepäätöksenä annetussa kansalaisjärjestöstrategiassa on linjattu.

Neuvottelukunta ei pidä perusteltuna selvityshenkilön esittämiä rajoituksia yleisavustusten myöntämiselle eri toimijoille vaan aikaisemman lausuntonsa mukaisesti esittää, että yleisavustus tulisi myöntää kaikille niille avustuksensaajille, jotka saavat pitkäjänteistä rahoitusta STEAlta, eivätkä saa perusrahoitustaan muualta.

Selvityshenkilön lähtökohtana yleisavustuksen on mahdollisesti ollut huoli siitä, miten yleisavustusten tuloksellisuutta tai vaikuttavuutta voidaan todentaa. Yleisavustuksen tuloksellisuutta ei tukitoimintojen osalta ole mielekästä arvioida itsessään vaan suhteessa yleisavustuksella mahdollistetun toiminnan kokonaisuuteen. Yleisavustuspainotusta lisättäessä on kuitenkin täysin mahdollista edellyttää tuloksellisuustietoa sillä toteutetusta järjestön perustyöstä, kuten jo tällä hetkellä tehdään. Kerätyn tiedon perusteella valtionapuviranomaisen on mahdollista arvioida yleisavustuksen tasoa, vaikka sillä ei ole kohdennettujen avustusten tavoin sanavaltaa yleisavustuksen käytön yksityiskohtiin.

Toisaalta myös selvityshenkilö esittää hallinnollisen taakan keventämiseksi järjestöjen itsenäisen harkinnan lisäämistä myös AK-avustusten käytössä sen käyttötarkoituksen puitteissa.

Yleisavustuspainotus verrattuna AK-avustuksiin tehostaisi tämänkin jälkeen paremmin toiminnan sopeutumista ja ketterää suuntaamista muuttuviin tarpeisiin. Neuvottelukunta muistuttaa, että myös yleisavustuspäätökseen on jo nyt mahdollista kirjata rajauksia ja kohdennuksia käyttöön. Niiden rajausten etuna AK-avustuksiin on se, että näitä koskevat muutokset on mahdollista tehdä myös toimintavuoden aikana rahoittajan hyväksynnällä, kun taas AK-avustusten käyttötarkoituksen muuttaminen ei käytännössä ole mahdollista kesken toimintavuoden.

AK- ja C-avustuksia koskevat ehdotukset

Selvityshenkilö esittää, että AK-avustuksella ei voitaisi enää kattaa muita kuin käyttötarkoituksen mukaisia kuluja, jos avustuksensaaja saa myös yleisavustusta. Tämä on selkeyttävä linjaus, mutta edellyttää yleisavustuspainotuksen lisäämistä avustuskokonaisuudessa.

Neuvottelukunta pitää hyvänä, että AK-avustukset jatkossa muodostavat isompia toiminnallisia kokonaisuuksia kapeasti sirpaloitujen avustusten sijaan. Neuvottelukunta ei kuitenkaan pidä selkeänä kirjausta korkeintaan viidestä AK-avustuksesta tulevaisuudessa, eikä näe, miksi juuri tämänkaltainen kategorinen yläraja olisi perusteltu.

Neuvottelukunta pitää perusteltuna, että C-avustuksia käytetään rajatusti, mutta pitää ongelmallisena raportissa esitettyä ajatusta, että ne suunnattaisiin hallitusohjelman toimeenpanoon. Kansalaisjärjestöjen yksi perustehtävä on havaita toiminnan ja sen kehittämisen tarvetta. Kehittämisasiavustusten suuntaaminen hallitusohjelmassa tunnistettuihin kohteisiin vesittäisi järjestöjen kykyä tuottaa yhteiskunnallisia innovaatioita, kokeilla ja kehittää. C-avustusten suuntaaminen julkisen vallan tunnistamiin kehittämiskohteisiin edellyttäisi, että kansalaisyhteiskunnasta nouseva innovaatio- ja kehittämistoiminta kyetään toteuttamaan yleisavustusrahoituksella.

Varallisuuden huomioiminen

Neuvottelukunta pitää ongelmallisena, että varallisuuden huomioimista koskevista kirjauksista ei ole nähtävissä, minkälaista säästöä muutoksilla tavoitellaan ja mikä niiden vaikutus käytännössä olisi toimijakentässä. Kirjauksista jää epäselväksi, esitetäänkö niissä muutoksia varallisuuden arvioinnin nykykäytäntöihin. Neuvottelukunta katsoo, että varallisuuskriteereitä ja niitä koskevia ehdotuksia on tarpeen analysoida tarkemmin, jos niihin esitetään muutosta. Varallisuuskriteerit on kyettävä asettamaan niin, että ne eivät tosiasiallisesti nouse esteeksi järjestöjen tarkoituksenmukaiselle ja vaikuttavalle toiminnalle tai esimerkiksi järjestöjen yhdistymiselle.

Varallisuuden tarkastelussa keskeistä on varallisuuden tuotto eikä esimerkiksi järjestön oman toiminnan käytössä olevien toimitilojen ja kiinteistöjen arvo. Neuvottelukunta myös katsoo, että järjestön varallisuutta ei tule arvioida yhden tilinpäätöksen perusteella vaan tarkastelujakson tulee olla pidempi. Tämä siksi, että yhteen tilivuoteen voi kohdistua tavanomaisesta poikkeavia eriä, jotka eivät pysyvästi vaikuta järjestön varallisuusarvoon.

Varainhankinnan osalta lähtökohtana tulee olla varainhankintaan rohkaiseminen, eikä siitä rankaiseminen. Ammattimainen varainhankinta aiheuttaa järjestölle huomattavia kustannuksia ja myös taloudellisia riskejä, joita järjestön ei ole järkevää ottaa, jos varainhankinnan tuotot leikkaavat avustuksia. Myöskään esimerkiksi lahjoittajille lahjoitukset eivät ole perusteltavissa, jos niillä tosiasiallisesti ei vahvisteta toimintaa, johon lahjoitus on tarkoitettu.

Paikallisen ja alueellisen toiminnan rahoittaminen

Neuvottelukunta pitää epäselvänä selvityshenkilön ehdotusta paikallisen toiminnan nykyisen kaltaisen rahoittamisen lopettamisesta. Neuvottelukunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaa mahdollistetaan jatkossakin yhteiskunnan eri tasoilla. Leikkautuvien avustustasojen olosuhteissa on tärkeää ratkaista, miten myös paikallisen toiminnan elinvoimaisuus turvataan. Neuvottelukunta katsoo, että jatkotyössä on mahdollista löytää tähän malleja, ja on valmis olemaan mukana asiaa koskevassa valmistelussa.

Toisaalla raportissa selvityshenkilö ehdottaa hyvinvointialueiden sotejärjestöjen avustamiseen käyttämän 15 miljoonan euron siirtämistä STEAn hallinnoitavaksi. Neuvottelukunta ymmärtää raportin kirjauksen niin, että 15 miljoonan euron kokonaisuus siirrettäisiin hyvinvointialueilta STEA-kehityksen päälle, eikä sillä haeta lisäleikkausta sote-järjestöjen rahoitukseen. Toisaalta 15 miljoonan lisäerä jaettavaan STEA-kokonaisuuteen ei vahvistaisi järjestöjen toimintaedellytyksiä koska kyseessä on taloudellinen erä, jolla on jo rahoitettu sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaa.

Yhteistyö järjestöjen kanssa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi on hyvinvointialueiden lakisääteinen tehtävä. Neuvottelukunta katsoo, että rahoituksen keskittäminen lisää byrokratiaa, etäännyttäisi järjestöjen ja hyvinvointialueiden luontevaa yhteistyötä ja siirtäisi myös kansalaisyhteiskunnan kanssa tapahtuvaan yhteistyöhön liittyvää päätösvaltaa hyvinvointialueiden demokraattisesti valituilta edustajilta keskushallintoon, mikä demokratianäkökulmasta on ongelmallinen ajatus.

Neuvottelukunta pitää hyvänä lähtökohtana raportin kirjausta, että valtakunnallisilla järjestöillä on tehtävänä huolehtia valtakunnallisesti kehitetyn toiminnan alueellisesta toimeenpanosta (tai levittämisestä ja juurruttamisesta). Tämän lisäksi valtakunnalliset järjestöt voivat myös osaltaan kantaa vastuuta paikallisesti ja alueellisesti järjestöissä, kunnissa ja hyvinvointialueilla kehitetyn toiminnan valtakunnallisesta levittämisestä ja juurruttamisesta.

Rahoituspohjan laajentaminen

Neuvottelukunta pitää tärkeinä selvityshenkilön ehdotuksia, jotka tukevat rahoituspohjan monimuotoistamista:

- lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentaminen kaikille sosiaali- ja terveysjärjestöille tehtäviin lahjoituksiin
- varainhankinnan kulujen kattaminen yleisavustuksella
- yhteiset rahoitus- ja toteuttamismahdollisuudet oppilaitosyhteistyössä
- STEA-avustusten, Terveyden edistämisen määrärahan, EU-avustusten yms. synergian vahvistaminen

STEA:n tehtävien vahvistaminen

Neuvottelukunta pitää epärealistisena, että STEAn roolia voitaisiin vallitsevassa taloudellisessa tilanteessa vahvistaa. Selvitykseen sisältyy ehdotuksia muiden muassa STEAn roolin vahvistamisesta lupaavien käytäntöjen leviämisen vauhdittajana, järjestöjen tietotason vahvistajana terveyden ja hyvinvoinnin tilasta, STEAn roolin vahvistamisesta kansallisten ohjelmien valmistelussa sekä muutostuen tarjoamisessa. STEAn tukeva rooli luonnollisesti tukisi järjestöjen kehittämistyötä, mutta tästäkin huolimatta avustusleikkausten olosuhteissa valtionapuviranomaisen tehtäväkenttää on kyettävä mieluummin keventämään kuin vahvistamaan, jotta resurssit kanavoituvat viranomaistyön sijaan järjestöjen perustyöhön.

Selvityshenkilön ehdottamat vaihtoehdot A ja B toimintamalleina

Selvityshenkilön raportti sisältää ehdotukset A ja B, joista vaihtoehto A kuvataan esityksessä yksityiskohtaisesti. Vaihtoehto B:n kuvaus jää yleiselle tasolle.

Vaihtoehto A

Vaihtoehto A on selvityshenkilön ehdotus mittavaksi reformiksi sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustamisesta. Ehdotus yhdessä leikkautuvien avustustasojen kanssa merkitsisi merkittäviä muutoksia kansalaisjärjestöjen rooliin mutta myös siihen, minkälainen kansalaisjärjestökenttä ja sitä kautta kansalaisyhteiskunta Suomessa ylipäätään toimii. Tämänkaltaiset muutokset edellyttäisivät huolellista kansalaisyhteiskunta- ja hyvinvointivaikutusten arviointia.

Ehdotus muuttaa avustustoiminnan eetosta ja menettelytapoja laajemmin kuin leikkaukset edellyttävät, mutta ei vastaa kysymykseen, mihin 130 miljoonan avustustason leikkaus kohdentuisi. Ehdotuksen kansalaisyhteiskuntavaikutuksia tai tosiasiallisia vaikutuksia järjestöjen toiminnan tuloksellisuudelle tai vaikuttavuudelle ei ole analysoitu. Neuvottelukunnan arvion mukaan reformi veisi kansalaisyhteiskunnan toimintaa yhä vahvemmin julkisen vallan ohjaukseen.

Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten ja -kyvyn turvaamisen kannalta olisi tärkeää löytää keinoja muutoksen läpivientiin mahdollisimman hallitusti ja pienin vaurioin. A-vaihtoehto on tälle tavoitteelle vastakkainen.

Raportin mukaan jatkossa kansalaisjärjestöjen avustukset jatkossa kohdentuisivat valtaosin etukäteen määriteltyihin, vähintään 5–6 vuotta kestäviin painopisteisiin, joista selvitysprosessissa on syntynyt ehdotus ensimmäiselle painopistekaudelle. Raportissa ei kuvata, miten painopisteet jatkossa määriteltäisiin, mutta järjestöt ehdotuksen mukaan osallistuisivat niiden jatkotyöstämiseen ja hakisivat oman paikkansa niiden ns. ekosysteemeissä. Raportin perusteella painopisteiden määrittely olisi STEAn nykyistä strategiatyötä mittavampi ja työlämpi prosessi, joka voimakkaasti suuntaisi järjestöjen toimintaa.

Ehdotuksessa nostetaan mielenterveys, yksinäisyys, lapset ja perheet, ikääntyneet sekä kansanterveys avustamisen painopisteiksi, joille valtaosa avustussummasta kanavoitaisiin. Näihin keskenään päällekkäisiin toiminta-alueisiin kohdentuu jo tällä hetkellä merkittävä osa avustussummasta.

Selvityksessä ei kuvata, kuinka suuresta uudelleenkohdentamisesta olisi kyse suhteessa nykyiseen avustustenjakoon eikä se mikä nykyisestä järjestöjen toiminnasta jäisi näiden painopisteeksi asetettujen kohderyhmien ja teemojen ulkopuolelle. Vammaisryhmät, maahanmuuttajatyö sekä esimerkiksi päihdehaitat kuitenkin jäisivät tälle alueelle, mikä on ongelma jo yksinomaan yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Haastavassa taloudellisessa toimintaympäristössä malli ohjaisi järjestökenttää irtautumaan pitkäjänteisestä ja tuloksellisesta työstään oman kohderyhmänsä ja tavoitteensa hyväksi, ja muovaamaan toimintaansa esimerkiksi yksinäisyystyön suuntaan. Kuitenkin koko kansalaisyhteiskunnan olemassaolo on lähtökohtaisesti myös esimerkiksi yksinäisyystyötä tai mielenterveyden edistämistä.

Huomioitavaa on myös se, että raportissa ehdotetut painopisteet eivät ole teemoja, joihin riittäisi vahva määräaikainen satsaus, jonka jälkeen painopisteen voisi siirtää muualle. Ikärakenteen muutoksen haasteita, lapsiperheiden hyvinvointia tai esim. mielenterveyskriisiä ja isoja kansanterveyden haasteita ei ratkaista määräaikaisella satsauksella vaan pitkäjänteisellä työllä. Kansalaisjärjestöjen toiminta ja rakenteet ovat pitkäjänteisiä, eikä esimerkiksi vapaaehtoistyötä tai asiantuntemusta ole mielekästä rakentaa tai päästää hiipumaan viiden vuoden sykleissä.

Kansalaisjärjestötoiminnassa toiminnan tarve ja myös tekeminen nousevat kansalaisyhteiskunnasta. Vapaaehtoistoimintaa ei osteta valtionavustuksilla, vaan se nousee ihmisten halusta ottaa vastuuta ja toimia yhteisen hyvän vuoksi. Ulkoapäin määritellyt painopisteet veisivät toimintaa yhä pidemmälle ammattimaiseksi ja vastikkeelliseksi toiminnaksi, pois päin aktiivisesta ja elinvoimaisesta kansalaisyhteiskunnasta.

Ehdotettu prosessi painopisteiden määrittelemiseksi avustuskaudelle ja järjestöjen velvoite kiinnittää itsensä näihin painopisteisiin yhdessä vaikuttavuusdatan kanssa on jähmeä. Malli jäykistää innovaatioita ja ketterää toiminnan muovaamista muuttuvaan toimintaympäristöön.

Yleisesti neuvottelukunta katsoo, että olemassa olevassa julkisen talouden sopeuttamisen tilanteessa esitetyn laajamittaisen reformin toteuttaminen ei ole realistinen tavoite. Malli edellyttäisi uusia hallinnon prosesseja ja myös uutta hallinnollista työtä avustuksensaajilta.

Neuvottelukunta myös huomauttaa, että ehdotus muuttaisi sote-järjestöjen avustustoimintaa entistä kauemmas muiden järjestösektoreiden valtionavustusmalleista, vaikka viime vuosina pyrkimyksenä on ollut toimintatapojen yhdenmukaistaminen. Ehdotuksessa korostuu vaikuttavuuden osoittaminen, jota muilla sektoreilla ei edellytetä nykytilanteessakaan yhtä paljon kuin sote-järjestöiltä. Sosiaali- ja terveysalan järjestöt tuottavat jo nyt huomattavan yksityiskohtaista tuloksellisuustietoa valtionapuviranomaiselle, jolla on tätä kautta runsaasti tietoa avustusvalmistelun tueksi avustuksensaajien toiminnan tarpeellisuudesta ja tuloksellisuudesta.

Vaihtoehto B

Selvityshenkilön esittämä vaihtoehto B lähtee avustettavan toiminnan sopeuttamisesta ilman suurempaa reformia. Neuvottelukunta tukee lähtökohtaa, jossa leikkaukset pyritään toteuttamaan mahdollisimman hallitusti niin, että niiden kielteiset vaikutukset sote-järjestöjen työhön ja kansalaisyhteiskuntaan ovat mahdollisimman vähäiset. Vaihtoehtoa B on raportissa kuvattu hyvin lyhyesti ja se vaikuttaa keskeneräiseltä. Neuvottelukunta tukee selvityshenkilön esitystä, että sopeuttamisessa huomioitaisiin yhteiskunnan muutokset ja niiden vaikutukset järjestöjen toimintaan (mm. ikärakenteen muutos ja digitalisaatio), tarve ja siihen vastaava tavoiteasetanta ja järjestö rakenne, toiminnan toimeenpanokelpoisuus ja yhteistyö sekä nykyisen toiminnan tuloksellisuus ja sen kehitys.

Ehdotuksessa jää epäselväksi, millä tavoin ennakoiva, ehkäisevä ja korjaava toiminta sekä toisaalta valtakunnallinen, alueellinen ja paikallinen toiminta avustustasojen leikkautuessa asemoituisivat toisiinsa.

Avustusasioiden neuvottelukunta näkee, että vaihtoehtoa B voidaan rikastaa ja konkretisoida avustusleikkauksia koskevien linjausten pohjaksi, sekä liittää siihen elementtejä vaihtoehdosta A. Neuvottelukunta tekee ohessa oman jatkoehdotuksensa C siitä, mistä lähtökohdista leikkaukset käytännössä voitaisiin toteuttaa.

ESITYS AVUSTUSJÄRJESTELMÄN UUDISTAMISEKSI – VAIHTOEHTO C

Avustusasioiden neuvottelukunta esittää vaihtoehtoista mallia (ns. C-vaihtoehto) avustusjärjestelmän uudistamiseksi ja avustusleikkausten toteuttamiseksi. Vaihtoehdossa C yhdistyy piirteitä selvityshenkilön esittämistä vaihtoehtoista A ja B sekä neuvottelukunnan jo aikaisemmin esittämistä lausunnoista avustusjärjestelmän kehittämiseksi.

Lähtökohtina vaihtoehdossa C ovat

1. Monipuolisen kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten turvaaminen tilanteessa, jossa siihen kohdistuu historian suurimmat kertaluonteiset rahoitusleikkaukset samalla, kun yhteiskunnan muutosnopeus on kovimmillaan sitten itsenäisen Suomen rauhan ajan historian sekä
2. tuloksellinen ja vaikuttava avustusten kohdentaminen.

Rahoitusleikkausten kohdentaminen 2026–2027

Neuvottelukunta on aiemmissa lausunnoissaan ottanut kantaa siihen, millä kriteereissä avustusleikkauksia niiden tasosta riippumatta tulisi lähestyä. Näitä on seuraavassa konkretisoitu jatkovalmistelun pohjaksi.

- Julkisen sektorin vastuulle kuuluvien toimintojen avustaminen on perusteltua lopettaa sillä edellytyksellä, että valtio turvaa näiden merkityksellisten toimintojen rahoittamisen muilla tavoin.
- Tuloksellisesti heikoksi arvioidut avustuskohteet on perusteltua ajaa hallitusti ja kokonaisharkintaa hyödyntäen alas vuosien 2026 ja 2027 aikana. STEA tekee jatkuvasti arvioita avustettujen toimintojen tuloksellisuudesta.
- Paikka auki -avustusohjelmasta on perusteltua luopua vuoden 2025 jälkeen. Työllistyminen on tärkeä tema ja sitä voidaan edistää Ay- ja Ak-avustusten sisällä. Puhtaasti työllistämiseen kohdentuvat hankeavustukset on kuitenkin perusteltua lakkauttaa avustusmäärän vähentyessä, jolloin sosiaalinen työllistäminen järjestöissä jatkossa tapahtuu työllistämisen tavanomaisten tukimekanismien kautta.
- Hankeavustukset on perusteltua myöntää vuodeksi kerrallaan, jolloin rahaa ei STEA-kehyksessä tarvitse kiinnittää kolmivuotisena. Ohjeellisessa avustussuunnitelmassa AY-, AK- ja C-avustusesitykset tehtäisiin kolmivuotisena, ja näistä poikettaisiin vain erityistilanteissa.
- Varakkaiksi arvioitujen toimijoiden omarahoitusosuutta on perusteltua tarkastella ja arvioida uudelleen. Varallisuuskriteerit on kyettävä asettamaan niin, että ne eivät tosiasiallisesti nouse esteeksi järjestöjen tarkoituksenmukaiselle ja vaikuttavalle toiminnalle. Varainhankinnan osalta lähtökohtana tulee olla varainhankintaan rohkaiseminen, eikä siitä rankaiseminen.
- Toiminnallisesti selkeästi päällekkäisiin avustuskohteisiin haetaan yhdessä järjestöjen kanssa ratkaisut varmistaen riittävät siirtymäajat ja tuki sekä se, etteivät yhdistämiset kavenna kansalaisten osallistumismahdollisuuksia.

- Neuvottelukunta tunnistaa myös laajemmin järjestöjen yhteistyön tiivistämisen ja yhdistymisten mahdollisuudet taloudellisia säästöjä etsittäessä. Neuvottelukunta esittää, että järjestöjen yhdistymiseen luotaisiin konkreettinen rahallinen kannustin esimerkiksi siten, että järjestöjen yhdistyessä seuraavassa kohdassa esitetty ns. juustohöyläperiaatteella tehtävä leikkaus olisi pienempi kuin tilanteessa, jossa järjestöt jatkaisivat toimintaa erillisinä toimijoina.
- Loput tarvittavat leikkaukset avustuksista tehdään ns. juustohöyläperiaatteella kaikista avustuskohteista. Avustuksensaajalla on kuitenkin mahdollisuus vaikuttaa juustohöylän tuottaman säästötavoitteen kohdentamiseen sen omassa avustuskokonaisuudessa samoin kuin leikkauksiin sopeutumista tukevista muutoksista avustusrakenteessaan.

Rahoituspohjan laajentaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen

Avustusasioiden neuvottelukunta on antanut 4.9.2024 lausunnon STEA-avustuksiin liittyvän hallinnollisen taakan keventämisestä. Selvityshenkilön raportissa on huomioitu monet näistä neuvottelukunnan lausuntoon sisällyneistä ehdotuksista.

Neuvottelukunta pitää tärkeinä selvityshenkilön ehdotuksia, jotka tukevat järjestöjen rahoituspohjan monimuotoistamista. Vaihtoehtoon C sisältyvät olennaisina osina

- lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentaminen kaikille sosiaali- ja terveysjärjestöille tehtäviin lahjoituksiin,
- varainhankinnan kulujen kattaminen yleisavustuksella,
- yhteiset rahoitus- ja toteuttamismahdollisuudet oppilaitosyhteistyössä sekä
- STEA-avustusten, Terveiden edistämisen määrärahan, EU-avustusten yms. synergian vahvistaminen.

Neuvottelukunta katsoo, että tulevaisuudessa hallinnollisen taakan keventämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Keskeisin toimenpide hallinnollisen taakan keventämiseksi on yleisavustuspainotuksen (Ay) huomattava lisääminen nykyisestä. Lisäksi neuvottelukunta pitää tärkeänä, että jatkossa siirrytään nykyistä suurempiin järjestökohtaisiin avustuskokonaisuuksiin. Yleisavustusten määrän ja osuuden kasvattaminen vastaa osin myös tähän tavoitteeseen, minkä lisäksi kohdennettuja yleisavustuksia (Ak) on perusteltua monessa järjestössä yhdistää suuremmiksi kokonaisuuksiksi. 4.9.2024 antamassamme lausunnossa tätä asiaa ovat avattu tarkemmin.

Neuvottelukunta tukee selvityksen ehdotuksia sisällytettäväksi vaihtoehtoon C:

- avustusten myöntämistä/päättämistä kolmeksi vuodeksi kerrallaan, huomioiden valtion vuosittaiseen talousarvioon liittyvä ehdollisuus,
- avustuksen saajan itsenäisyyttä tehdä muutoksia myönnetyn avustuksen sisällä toiminnan tavoitteen, käyttötarkoituksen ja talousarvion puitteissa,
- tuloksellisuus- ja vuosiselvitysten yhdistämistä ja tiedonkeruujakson kaksivuotisuutta sekä
- erillisen tilintarkastusraportin euromääräisen rajan nostamista 500 000 euroon

Avustusmallin muutos 2027 alkaen

Neuvottelukunta tekee ehdotuksen avustustoiminnan uudeksi malliksi, joka mahdollistaisi sote-järjestöjen vaikuttavan toiminnan ja sen sopeutumisen laskevien avustustasojen olosuhteissa. Ehdotuksessa yleisavustusten painoarvo kasvaa, kuten hallituksen kehysriihilinjauksissa ja valtioneuvoston periaatepäätöksenä annetussa kansalaisjärjestöstrategian on jo linjattu. Vastaavasti kohdennettujen avustusten, hankeavustusten ja investointiavustusten prosentuaalinen osuus avustussummasta pienenee.

Kohdennettujen avustusten osalta voitaisiin harkinta pidemmän aikavälin painopisteiden määrittelyä, kuten selvityshenkilö raportissaan esittää. Painopisteiden määrittelyssä järjestöillä olisi keskeinen rooli, ja niiden painoarvo avustustoiminnan kokonaisuudessa olisi pienempi kuin selvityshenkilön esityksessä

Yleisavustukset

Avustusasioiden neuvottelukunta esittää, että vuodesta 2027 lähtien STEA-avustuksista 47 prosenttia myönnetään yleisavustuksina (Ay). Mikäli STEA-avustusten kokonaistaso vuonna 2027 on esitetyn mukainen 253 M€, yleisavustuksia (Ay) myönnettäisiin noin 119 M€. Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että yleisavustuksia voidaan myöntää myös muille kuin vain valtakunnallisille toimijoille. Neuvottelukunta on jo aiemmin ehdottanut, että yleisavustus myönnettäisiin kaikille AK-rahoitusta saaville avustuksensaajille, jotka eivät saa perusrahoitustaan muualta.

Menettely vähentäisi oleellisesti avustuksenhakijoiden ja viranomaisten avustuksiin kohdentuvaa hallinnollista taakkaa. Ennen kaikkea se mahdollistaisi avustuksensaajien ketterän reagoinnin yhteiskunnan ja toimintoihin osallistuvien ihmisten tarpeisiin. Avustuksensaajilla on kohtaavan työn ja palautetiedon keräämisen myötä ajantasainen tietämys oman kohderyhmänsä tarpeista, ja yleisavustusten laajamittaisempi myöntäminen luo neuvottelukunnan näkemyksen mukaan edellytykset vastata huomattavasti nykyistä ketterämmin näihin tarpeisiin. Neuvottelukunta katsoo, että yleisavustukset mahdollistavat uusien toimintamallien innovoinnin ja kehittämisen oleellisesti tehokkaammin kuin käyttötarkoitukseltaan ja tavoitteiltaan tarkasti rajatut avustukset.

Esitys on oleellinen muutos nykytilanteeseen, sillä STEAn vuoden 2025 avustusehdotuksessa yleisavustusten osuus oli 19,6 prosenttia, noin 59,4 M€. Neuvottelukunnan esitys tukee pääministeri Orpon hallituksen kehysriihessä keväällä 2024 tekemää linjausta yleisavustuksen painottamisesta ja hallinnollisen taakan vähentämisestä sekä valtioneuvoston kansalaisjärjestöstrategiaa koskevaa periaatepäätöstä (6.6.2024).

Neuvottelukunta katsoo, että keinona yleisavustusten painottaminen tukee parhaiten laissa määritellyjä perusteita avustusten kohdentamisesta sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä ihmisten yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja perusoikeuksien toteutumisen tukemiseksi.

Kohdennetut yleisavustukset

Neuvottelukunta ehdottaa, että kohdennettuja yleisavustuksia (Ak-avustukset) myönnettäisiin vuodesta 2027 lähtien yhtä paljon ja suuri osa kuin yleisavustuksia (Ay), eli 47 prosenttia ja 119 M€. Neuvottelukunta esittää jatkovalmisteluun ajatuksen, että esimerkiksi kaksi kolmasosaa kohdennetuista yleisavustuksista ryhmiteltäisiin 6–8 poikkileikkaavaan teemaan, joista osa olisi samoja kuin selvityshenkilön esittämässä vaihtoehdossa A. Kyseisiin teemoihin kohdennettaisiin avustuksia esimerkiksi kuuden vuoden syklin mukaisesti, jonka jälkeen avustamisen painotukset ja läpileikkaavat teemat arvioitaisiin uudelleen. Kyseiset teemat luovat perustan STEAn

avustusstrategialle ja ne työstettäisiin hallinnollisesti ketterällä menetelmällä viranomaisten ja avustuksensaajien yhteistyössä.

Kolmannes kohdennetuista yleisavustuksista on neuvottelukunnan mielestä perusteltua kohdentaa siten, että niissä huomioidaan toimintojen yhteiskunnallinen merkitys sekä erityisryhmien tarpeet. Menettely mukailee selvityshenkilön ehdotusta vaihtoehdossa A, missä osa avustuksista kohdennettaisiin ”muuhun erityisen tärkeään toimintaan” sekä alueellisten tarpeiden perusteella.

Hanke- ja investointiavustukset

Hankeavustuksia vuodesta 2027 lähtien on neuvottelukunnan mukaan perusteltua myöntää noin 5 prosenttia, eli 12–13 M€ vuosittain. Neuvottelukunta esittää, että hankeavustukset myönnettäisiin vuodeksi kerrallaan, käytännössä samalla tavalla kuin selvityshenkilön ehdottama AY, AK- ja C-avustusten kolmivuotinen myöntö huomioiden valtion vuosittaiseen talousarvioon liittyvä ehdollisuus. Avustusehdotus siis tehtäisiin kolmivuotisena kaikille avustuskategorioille, mutta raha valtion budjetissa kiinnitettäisiin vuosi kerrallaan. Laskennallisesti tämän menettelyn avulla voisi säästää hankeavustuksista, kun koko hankkeen rahoitus ei kohdentuisi yhdelle vuodelle nykykäytännön mukaan.

Neuvottelukunnan näkemyksen mukaan noin puolet hankeavustuksista voitaisiin koota esimerkiksi 2–3 avustusohjelman alle, jotka järkevästi kohdennettuina ja rakennettuina voivat olla hyvinkin toimivia. Lisäksi hankeavustuksissa olisi neuvottelukunnan mukaan perusteltua mahdollistaa nykyistä huomattavasti rohkeammat kokeilut.

Neuvottelukunnan näkemyksen mukaan myös investointiavustuksia (B) on perusteltua myöntää jatkossa. Investointiavustusten osuus tulisi neuvottelukunnan mukaan olla noin prosentti avustusten kokonaismäärästä, eli noin 2,5 M€ euroa.

Lopuksi

Avustusasioiden neuvottelukunta katsoo, että esittämämme vaihtoehto C turvaisi kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset lähihistorian suurimmassa murrotilanteessa sekä tuloksellisen ja vaikuttavan avustusten kohdentamisen. Neuvottelukunta on käytettävissä ja tarjoaa asiantuntemustaan sosiaali- ja terveysalan järjestökenttää koskevan historiallisen uudistuksen toteuttamisen tueksi.

24.1.2025

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunta